

Historisk vårtur på Bjarkøy og Sandsøy

42 personer ble med Harstad historielag på historisk vandring i øyriket. Vi fikk et flott vær med oss og ble godt mottatt både på Bjarkøy og Sandsøy. Med gode foredragsholdere, interessante temaer og mye å se på, ble det en svært innholdsrik tur. Historier fra sagatida og opp til i dag, er rikt representert i denne delen av kommunen som nå er lettere å komme til etter at Bjarkøy og Sandsøy-forbindelsen ble åpnet. Sigri Skjægstad Lockert, Einar Lockert og Marianne Veland hadde laget et godt program for turen.

Ved Bjarkøy båtmuseum som Bjarkøy Slechts- og Historielag har fått reist, nyttet vi anledningen til en enkel rast med boller og wienerbrød som nestleder Marianne Veland ordnet og her bærer til deltagerne. Vår naboforening med leder Bjørn Eirik Johannesen, åpnet båtnaustet og Torstein Lanning fortalte ivrig om båtene og gjenstandene til de som var interessert.

Her ser vi i forgrunnen Torstein Lanning i samtale med Terje Holthe og Ruth Haugland.

Torstein forteller ivrig om nordlandsbåten Halvfemterømmingen «Ole Henrik». Den fikk navnet da Slekt- og historielaget restaurerte den i 1987. Det var til ære for ham som hadde brukt båten til fiske ved Senjaværene, i Vågsfjorden, i Andfjorden og i Lofoten 100 år tidligere. Båten har vært brukt til TV-serien Nattseilerne. I forkanten ser vi Inger Bye og Hilde Holthe betrakte en spelbåt. Navnet kommer av spillet i båten som ble brukt av notlaget til å veive inn nota.

Etter båtnaustet bar det til nausttuftene som trolig var Tore Hund sitt Stornaust. Det har nylig vært utgravninger tvert over disse naustene. På bildet ser vi så vidt hvor skjæringa ble tatt. Og de fant et av stolpehullene for et stort naust. Omrisset som vi kan se, viser et naust på ca 30 meter. Er dette naustet fra vikingetida, så har det rommet et av de største kjente vikingskip i vår historie. Vi venter spendt på karbondateringene herfra. Båtsaumen som ble funnet her tyder på at det var fra vikingetida.

Til venstre ser vi bautaen som ble reist i 1980 for å minnes Tore Hund og ætta hans. På bronseplata ser vi Asbjørn Selsbanes mor, Sigrid Skjalgsdatter, overlevere spydet til Tore Hund som sagaen forteller ble brukt på Stiklestad.

Bjarkøy er med rette kalt sagaøya. For det første er det funnet mange spor fra jernalderen. Sporene går tilbake til før vår tidsregning. Hus plassert i en ringform på Sandmælen er av de mer spennende hustufter.

Bjarkøy har vært et høvdingsete og vaktpost i nord. For kongen har denne gården vært viktig for innkreving av finneskatten og for samhandel med samene.

Ætta etter Tore Hund blir noen av de største godseierne i landet i middelalderen.

Fra bautaen gikk turen opp til Bjarkøy kirke. Det er kirka som Sandsøyværingene fikk bygd i

1765 og måtte avstå til Bjarkøy. Enda påstår folk på Sandsøy at kirka ble stjålet fra dem og reist opp her på Bjarkøy. Det skjedde i 1886. Bjarkøy kirke er en stor korskirke, bygd i tømmer.

Turen gikk så til Øvergård og på tunet til Ole Ottesa-stua orienterte Rasmus Bendiksen.

Han fortalte om utgravingene i Øvergården. Graver fra jernalderen er i området. Vi står nå på en gårdshaug som vitner om lang tids bosetting. Selve gårdshaugen er 100 meter nord-sør og 150 meter øst-vest. Spor etter bosetting finner en minst 1,5 meter ned i bakken. Har dette vært gården til Tore Hund, så fins det spor etter ham i bakken her.

Bjarkøy-anlegget på Sandmælen ble oppdaget i 1950 og utgravd i årene 51 til 53. Det er et av de største ringformede tun vi har. En av teoriene er at høvdingegården har hatt en forlegning for sine krigere. Her er mer enn 16 hus for omtrent 20 mann, dvs en at en hird på mellom 300 og 400 mann kan ha holdt til her.

Rasmus supplerte med industrihistorie om gruvene, togbanen og lokomotivet. Det var mange tema, men han klarte å holde oppmerksomheten hos tilhørerne hele tiden.

Så bar det inn i stua til Ole Kristian Ottesen som reiste denne typiske nord-norske bygningen i 1870. Sør-Troms museum har satt den i original stand. Inne kan vi se trangboddheten. 9 mennesker bodde her og oppholdt seg på et trangt kjøkken. Det største rommet, bestestua, var bare brukt ved høytider og viktige sammenkomster.

På folkemunne kalles den for Ottesa-stua. Inne i huset var det mye utstyr utstilt som viste hva en måtte hjelpe seg med før i tiden. Separator, strikkemaskin m.m. Så var det magasiner og blader fra forskjellige tider å lese. Bare her kunne en ha brukt lengre tid.

Men så skulle vi se på «Pila». Det er en stein som en tror er reist som minne om en person kanskje allerede fra jernalderen. Navnet Pila knytter seg til et sagn om trollene som kjempet mellom Kvæfjord og Bjarkøy.

På turen fra Bjarkøy stoppet vi ved sverdet som nylig er satt opp ved tunellnedgangen på Bjarkøy.

Til venstre for bussen ser vi spydet som er satt opp. Til høyre for bussen ser vi Harstad historielag sin leder, Einar Lockert som peker for bussjåfør Karl Olav Grønningsæther. Det var Rutebilhistorisk forening, avdeling Sør-Troms, som kjørte oss med deres nyeste buss siden X-35 var på verksted.

Turen gikk så over til Sandsøy. På Sandsøy bosenter fikk vi karbonadesmørbrød hos Norske Kvinners Sanitetsforening. I tillegg ble det både kaffe og kaker.

Sanitetsforeninga hadde mange interessante bilder på veggene, særlig av båter. Bl.a. var det et oppslag da M/K Frøy ble skutt i senk av en ukjent ubåt på Svensgrunnen i 1943. Da kom M/S Gyda av Sandsøy og reddet de overlevende. Det var en heltedåd.

Etter maten bar det til Sandsøy kirke for å høre både om kirkehistorie og om utgravingene ved veien.

Einar Lockert gikk gjennom Sand sin kirkehistorie. Denne kirka ble innviet 10. desember 1888. Det var bare to år etter at Bjarkøy hadde tatt i bruk gammelkirka deres. Sandsøyværingene hadde gitt tilbud om å spleise på ny kirke på Bjarkøy om de fikk beholde sin. Men ut fra myndighetenes redsel for at Babtistene skulle vinne flere tilhengere, hadde myndighetene det travelt med å få reist en statlig kirke på Bjarkøy.

Denne kirka er Sand sin 5 kirke. Den første ble reist i 1258. Sand kirkesogn dekte et stort område. Kirka sin betydning ser vi på oppslag. Valget på utsendinger til Eidsvold ble gjort 15. juli 1814. Kommunikasjonen var ikke de beste, så meldingen om Grunnloven var ikke kommet enda.

Vi fikk også informasjon om kapringer som ble gjort her nord i Napoleonstida.

Men det mest interessante Lockert kunne berette om var utgravingene som var gjort der nyvegen ble lagt. Rett nord for kirka ser vi en gammel gårdshaug av store dimensjoner. Utgravingene ved veien bekrefter eldre menneskelig aktivitet. Det hadde vært interessant om utgraverne hadde fått gått lengre med disse. Vi aner et eldre og mindre krigers samfunn enn hva vi ser i vikingetida.

Også foredraget ble litt amputert siden vi skulle rekke ferga kl 17:15 fra Bjørnerå. Da hadde vi vært på tur siden kl. 8:30. Det ble en 10 timers innholdsrik tur.

Referent og bilder

Frode Bygdnes